

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Burundi 2015–2016

I. SAMMANFATTNING

Respekten för de mänskliga rättigheterna har allvarligt försämrats sedan 2015 då president Nkurunziza tillkännagav att han hade för avsikt att söka en tredje mandatperiod. Beslutet var kontroversiellt eftersom konstitutionen föreskriver att presidenten endast kan ställa upp för omval en gång. Frågan är särskilt känslig eftersom konstitutionen är ett resultat av det fredsavtal som 2006 avslutade ett tio år långt inbördeskrig.

Beslutet att ställa upp för omval ledde till att omfattande oroligheter utbröt i Burundi före, under och efter valet. Ett misslyckat försök till statskupp genomfördes i maj 2015 vilket ledde till att delar av oppositionen tvingades i exil. Valet som genomfördes i juli 2015 vanns av Nkurunziza och följdes av omfattande protester. I samband med protesterna utbröt våldsamheter mellan regeringstroga säkerhetsstyrkor och oppositionella. Sedan 2015 har antalet människorättskränkningar ökat kraftigt. I december 2016 hade 593 utomrättsliga avrättningar sedan 26 april 2015 verifierats.

Medlemmar av oppositionspartier rapporteras ha utsatts för trakasserier, inklusive tortyr och misshandel, godtyckliga frihetsberövanden samt inskränkningar i yttrande-, mötes- och rörelsefriheterna. Förekomsten av godtyckliga frihetsberövanden, politiska mord, försvinnanden och tortyr har ökat sedan 2015. Straffrihet råder i de flesta fall.

Civilsamhället har sedan krisens början fått minskat utrymme att verka. Lagstiftning som begränsar yttrande- och pressfriheterna utgör ett problem. En ökning av hot och gripanden av människorättsaktivister och oberoende

journalister har också enligt civilsamhällesorganisationer bidragit till att ett stort antal människor flytt landet.

Krisen 2015 har inneburit att ett stort antal burundier tvingats på flykt. Cirka 130 000 människor är på flykt inom landet och 390 000 burundier uppskattas ha tvingats på flykt utanför landet. Flyktingströmmen hade inte avstannat vid slutet av 2016.

Våld mot kvinnor är vanligt förekommande och rapporteras ha ökat sedan krisen startade 2015. Straffrihet råder i mycket hög grad, så även kring könsrelaterat våld, och det finns rapporter om att kvinnor på flykt utsätts för våldtäkter och sexuella övergrepp av säkerhetsstyrkor och medlemmar i regeringspartiets ungdomsorganisation.

II. RÄTTSTATENS PRINCIPER

En princip för god samhällsstyrning

Rättsväsendet ska enligt konstitutionen vara oberoende, men FN:s oberoende undersökningskommission för Burundi (UNIIB) beskriver hur rättsväsendets beroendeställning i förhållande till regeringen utgör ett allvarligt problem. Burundi har få oberoende institutioner som kan säkerställa ansvarsutkrävande. Situationen innebär att drabbade undviker att anmäla kränkningar av mänskliga rättigheter till polisen eftersom rättsväsendet inte ses som ett medel för att hantera den typen av ärenden.

Det finns en informell rättstruktur, *ubashingantabe* som historiskt sett har hanterat landfrågor, familjefrågor och skulder. *Ubashingantabe*-systemet har sedan 2005 inte längre någon grund i lagstiftningen och färre burundier vänder sig till detta system. De domar som utdöms är inte juridiskt bindande. Det informella systemet tenderar att föreslå lösningar som är diskriminerande eller skadliga för kvinnor och flickor. Exempelvis kan sexuella övergrepp hanteras genom en uppgörelse med flickans eller kvinnans far eller genom att ett äktenskap arrangeras mellan offret och förövaren.

Konstitutionen föreskriver lika stora andelar hutuer och tutsier i militären, polisen och säkerhetspolisen. Avsikten är att förhindra någon av de etniska grupperna från att få oproportionerligt stor makt som skulle kunna användas mot den andra gruppen.

Rättsäkerheten har försämrats sedan 2015. Polisen, säkerhetspolisen och regeringspartiet CNDD-FDD:s ungdomsgren ”*Imbonerakure*” rapporteras av UNIIB genomföra godtyckliga frihetsberövanden, utöva våld mot demonstranter, samtidigt som mord och utomrättsliga avrättningar på politiska motståndare har varit vanligt förekommande. För säkerhetsstyrkorna och anhängare till president Nkurunziza rapporteras straffrihet råda i hög utsträckning.

Den 25 april 2016 beslutade den Internationella brottmålsdomstolen (ICC) att inleda en preliminär utredning i syfte att granska övergrepp i Burundi sedan april 2015. Efter en parlamentsomröstning beslutade president Nkurunziza att Burundi skulle dra sig ur ICC. Beslutet meddelades formellt FN:s generalsekreterare den 27 oktober 2016 och ett frånträde kan därmed först träda i kraft ett år senare. Om Burundi fullföljer beslutet kan landet bli det första av ICC:s 124 medlemsländer att dra sig ur Romstadgan.

År 2016 rankades Burundi 159 av 176 i *Transparency Internationals* index över upplevd korruption.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Enligt konstitutionen har Burundi en regering som lyder under presidenten samt ett parlament med två kamrar, nationalförsamlingen och senaten. Ledamöterna till nationalförsamlingen utses i allmänna val vart femte år. Senatorerna utses på fem år av ett valkollegium med representanter för provinserna och huvudstaden. Presidenten är statschef, regeringschef och överbefälhavare och utser två vicepresidenter som ska vara från olika partier och olika folkgrupper. Presidenten tillsätter regeringen i samråd med vicepresidenterna. Presidentens konstitutionella position är mycket stark.

Presidenten utses sedan 2010 i allmänna val för en mandatperiod på fem år. Konstitutionen föreskriver att presidenten endast kan ställa upp för omval en gång. President Nkurunziza tillkännagav emellertid 2015 att han hade för avsikt att söka en tredje mandatperiod. Det kontroversiella beslutet ledde till omfattande oroligheter före, under och efter valet 2015 och spänningarna kvarstår. EU:s valobservatörer lämnade Burundi redan innan valet 2015 genomförts eftersom bedömningen var att förutsättningarna för ett rättvist och trovärdigt val inte var uppfyllda, bland annat på grund av att

oppositionen mötte byråkratiska hinder, exempelvis i form av nekade tillstånd för att hålla politiska möten. Afrikanska unionen valde att inte skicka några valobservatörer överhuvudtaget.

Formellt råder politisk pluralism. Oppositionspartier finns men hade redan före den nu rådande krisen begränsade möjligheter att verka. Ett misslyckat försök till statskupp genomfördes i maj 2015 vilket ledde till att delar av oppositionen tvingades i exil. En del av den politiska oppositionens ledning har i exil bildat en koalition, CNARED.

Enligt konstitutionen ska minst 30 procent av ledamöterna i såväl regering som parlamentets båda kamrar vara kvinnor. I nationalförsamlingen innehar kvinnor 36 procent av platserna och i senaten är siffran cirka 42 procent. Kvinnor innehar få ledande positioner inom staten och de politiska partierna.

Det civila samhällets utrymme

Det civila samhällets utrymme är begränsat. Journalister som verkar i landet måste enligt lag ange sina källor om myndigheterna begär detta, och journalister har i regel svårt att få källor att styrka deras rapportering då många är rädda för förföljelse. Möjligheten att hålla möten är inskränkt.

Enligt *Human Rights Watch* lever ett flertal av ledande civilsamhällesaktivister och oberoende journalister i exil, efter att regeringen sedan 2015 i ökad utsträckning hotat och utfärdat arresteringsordrar för dem.

I oktober 2015 beslutade inrikesministern att tio civilsamhällesorganisationer som protesterat mot regeringen skulle förbjudas. Reportrar utan gränser har också rapporterat att fem människorättsgrupper stängdes ned under 2016 med motiveringen att de var skyldiga till att störa ordningen och statens säkerhet. I december förbjöds också Ligue ITEKA, en av landets mest framstående människorättsorganisationer samt organisationen OLUFAD, som arbetar för god samhällsstyrning och mot korruption.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

FN:s oberoende undersökningskommission för Burundi (UNIIB) rapporterar om ett ökat antal fängslanden, påtvingade försvinnanden och

utomrättsliga avrättningar efter valet 2015 och under 2016. Tortyr eller annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling har använts för att framtvunga information eller som straff. Bland offren finns medlemmar av oppositionen, det civila samhället och demonstranter.

Burundis nationella kommission för mänskliga rättigheter (CNIDH) har publicerat en rapport sedan krisen bröt ut. Rapporten förringar grova kränkningar av de mänskliga rättigheterna genom att ange att endast ett lågt antal övergrepp skett. För hela 2015 rapporteras om 27 fall av tortyr, att jämföra med de 250 fall av tortyr och misshandel som dokumenterats av FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter (OHCHR) mellan april 2015 och april 2016.

Utomrättsliga avrättningar rapporteras förekomma i stor utsträckning. Mellan april 2015 och december 2016 har 593 utomrättsliga avrättningar verifierats av OHCHR, men givet organisationens begränsade möjlighet att verka i landet bedöms det vara en försiktig uppskattning. *Amnesty International* rapporterar om att offer har begravts i massgravar i Bujumbura och Bubanza.

Burundi har elva fängelser i tio av landets sjutton provinser och fler än hundra arrestlokaler. I slutet av 2016 rapporterades att drygt 10 000 människor satt fängslade i lokaler byggda för att inrymma cirka 4 190 fångar. Av dessa satt 5 095 personer fängslade i väntan på rättegång. Det finns inga uppgifter om hur många människor som hålls frihetsberövade i de arresteringslokaler som administreras av säkerhetspolisen. Förhållandena i fängelserna och arrestlokalerna rapporteras vara undermåliga, bland annat på grund av fortsatt kraftig överbeläggning. Många fångar lider av magsjukdomar och malaria. I vissa fängelser är överbeläggningen så hög som 300 procent. Mpimba-fängelset i Bujumbura byggdes för 800 fångar men inrymmer idag 3 800 intagna.

Män, kvinnor och barn hålls inte åtskilda förutom i provinsen Ngozi där det finns separata fängelser för män och kvinnor. Det finns rapporter om att sexuella övergrepp förekommer. Ett åttiotal barn under fem år rapporteras leva med sina mödrar i fängelse.

Dödsstraff

Dödsstraffet avskaffades 2009.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Godtyckliga frihetsberövanden av personer som motsatt sig presidentens tredje mandatperiod har ökat efter krisens början 2015 och rapporteras vara vanligt förekommande. Det förekommer enligt UNIIB regelmässigt överträdelser mot lagen som fastslår att polisen behöver en häktningsorder för att kunna hålla någon frihetsberövad samt att den gripne ska åtalas och ställas inför domstol inom sju dagar efter häktande.

Konstitutionen anger inga begränsningar vad gäller rörelsefrihet i landet, resor utomlands, emigration eller repatriering, men i praktiken har regeringen i vissa fall begränsat möjligheterna. Det finns regelbundna rapporter om att regeringens säkerhetsstyrkor försöker hindra personer från att fly landet både vid gränsen och på väg till gränsen, samt att kvinnor utsätts för sexuellt våld för att avskräcka dem från att fly.

Rättssäkerhet

Den pågående krisen har ytterligare befäst den institutionella dominans som den verkställande makten har över rättsväsendet. Säkerhetsstyrkorna och polisen rapporteras bland annat av UNIIB i ett flertal fall vara inblandade i sexuella övergrepp och våldtäkter, påtvingade försvinnanden och utomrättsliga avrättningar.

FN:s kommitté för avskaffande av diskriminering av kvinnor rapporterar att den bristande rättssäkerheten lett till ökad straffrihet för sexuellt- och könsbaserat våld. Kommittén noterar även att rättssystemet i praktiken är svårtillgängligt för kvinnor på grund av bristande kunskaper om vilka rättigheter man har och på grund av bristen på tillgång till juridisk hjälp.

Straffbarhetsåldern är 15 år.

Straffrihet

Åtals- och straffrihet är fortsatt allmänt utbrett. Landet har blivit alltmer laglöst sedan krisen inleddes.

Presidenten undertecknade 2016 ett dekret om att dra sig ur den Internationella brottmålsdomstolen (ICC) efter att domstolen beslutat att inleda en preliminär undersökning om brott mot mänskligheten i Burundi.

Yttrande-, press och informationsfrihet, inklusive på internet

Konstitutionen och lagen föreskriver yttrande- och pressfrihet. Burundi hade plats 156 av 180 länder i Reportrar utan gränsers pressfrihetsindex 2016.

I april 2015 stängdes alla oberoende radiostationers tillgång till sändningstorn av. Den 14 maj 2015, under striderna efter den misslyckade kuppen, brändes fyra oberoende radiostationer ner i Bujumbura. Statligt ägda *Le Renouveau*, den enda dagstidningen, och RTNB, den enda TV- och radiostationen med nationell täckning, var de enda medier som tilläts fungera utan avbrott. Regeringen blockerade användningen av flertalet sociala medier på mobila nät under flera dagar efter kuppöversöket i maj 2015.

Även före krisen fanns det begränsningar i press- och yttrandefriheten. År 2013 antogs en medielag som möjliggör för myndigheter att kräva att journalister avslöjar sina källor. Vidare förbjuder lagen, i vissa fall, publicering av artiklar som kan vara stötande mot offentliga personer eller anses underminera den nationella säkerheten. Den Östafrikanska domstolen (*East African Court of Justice*) har i ett utlåtande fastslagit att delar av medialagen strider mot fördraget som etablerade den Östafrikanska gemenskapen (EAC), specifikt de artiklar i fördraget som stipulerar att medlemsstaterna förbinder sig att respektera principer om god samhällsstyrning, demokrati och mänskliga rättigheter.

Journalister som arbetar för de nationella medierna rapporteras utöva självrensning. Reportrar utan gränser och lokala medier uppskattar att cirka 75–80 procent av oberoende journalister har flytt landet på grund av växande hot från regeringsgrupper. En journalist för *Imacu*, landets enda kvarvarande oberoende tidning, försvann i juli 2016 och det finns inga uppgifter om honom sedan dess.

Politiska partier, fackföreningar och utländska icke-statliga organisationer förbjuds enligt lag från att äga medier. Vidare finns det förbud för media att använda kränkande eller nedsättande språk som kan skada de offentliga ämbetena avseende tjänstemän som agerar i sin tjänsteutövning.

Endast 0,8 procent av befolkningen har tillgång till internet

Mötes- och föreningsfrihet

Konstitutionen garanterar mötes- och föreningsfrihet. Enligt lagstiftningen måste alla möten, samlingar och demonstrationer från politiska partier och större grupper meddelas till inrikesministeriet. Oppositionspartier har i stor utsträckning nekats tillstånd att mötas. När demonstranter mot president Nkurunzizas tredje mandatperiod tillkännagivit sina intentioner att genomföra fredliga demonstrationer rapporteras de ha hindrats av säkerhetsstyrkor.

UNIIB rapporterar att mötes- och föreningsfriheten inte längre respekteras, och godtyckliga frihetsberövanden och övervåld används av polisen och supportrar till presidentens tredje mandatperiod, mot demonstranter och upplevda motståndare.

Religions- och övertygelsefrihet

Konstitutionen definierar staten som sekulär och förbjuder religiös diskriminering samt ger samvets- och religionsfrihet. Enligt konstitutionen är det även förbjudet att förespråka våld och eller hat på religiösa grunder. Religionsfriheten rapporteras generellt respekteras.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Rätten till arbete, rättvisa arbetsvillkor och relaterade frågor

Burundi har ratificerat Internationella arbetsorganisationens (ILO) åtta centrala konventioner, men ligger efter i såväl rapportering som genomförande. Flera fall av misstänkta brott mot konventionerna har tagits upp av ILO:s olika kommittéer.

Tillgången till lönearbete är fortsatt mycket begränsad och lönerna är i regel mycket låga. Tillförlitlig statistik kring arbetslöshet saknas, men enligt siffror från ILO så befinner sig upp till 94 procent av den arbetsföra befolkningen i "sårbar sysselsättning", vilket inkluderar obetalt hushållsarbete, självförsörjning och arbete i den informella sektorn. Uppgifter om tvångsarbete förekommer, till exempel i form av barn och ungdomar som tvingas arbeta på plantager eller små gårdar i södra Burundi eller delta i den informella gatuhandeln.

Kvinnor har enligt lag rätt till lika lön för lika arbete som män, men denna lag efterlevs inte. Kvinnor har generellt svårt att nå ledande positioner inom

både den privata sektorn såväl som den statliga förvaltningen. Kvinnor har rätt till 14 veckors föräldraledighet med full lön. Det gäller både statlig och privat verksamhet. Uppgifter finns emellertid om kvinnor som får lönen indragen vid föräldraledighet.

Fackföreningar tillåts formellt och erkänns i konstitutionen, men det förekommer många begränsningar. Trots att rätten till kollektiva förhandlingar garanteras i arbetslagen är förhandlingar om löner inte möjliga inom den offentliga sektorn då regeringen bestämmer lönerna. Konstitutionen erkänner strejkrätten, men arbetstagare kan bara gå ut i strejk när och om regeringen medger att alla andra medel för tvistelösning är uttömda, det vill säga dialog, medling och skiljedom.

Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Den politiska krisen har lett till stora störningar i den redan svaga hälso- och sjukvården i Burundi. Krisen och våldsamheter har även lett till att hälsoinfrastruktur skadats, bland annat attackerades ett av de stora privata sjukhusen i Bujumbura, BUMEREC, av män i uniform i efterdyningarna av den misslyckade kuppen 2015. Förekomsten av epidemier som kolera förvärrar hälsoläget för internflyktingar.

Enligt siffror från Världshälsoorganisationen (WHO) från 2010 finns endast 220 läkare i Burundi. Det går därmed 35 000 burundier på varje läkare. Medellivslängden är 58 år för män och 62 år för kvinnor år 2015. Drygt 8 procent av alla barn som föds dör före fem års ålder.

Abort är olagligt i Burundi av andra skäl än för att rädda moderns liv. Enligt uppgifter från *Amnesty International* avtjänar 45 procent av de kvinnor som sitter i fängelse straff för abort. Enligt kommittén för avskaffande av diskriminering mot kvinnor har kvinnor mycket begränsad tillgång till grundläggande sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, vilket också påverkar möjligheterna att förebygga situationer där kvinnor väljer att genomföra en abort. I genomsnitt får kvinnor i Burundi enligt Världsbanken sex barn. Regeringen tillhandahåller gratis sjukvård vid förlossning, men bristen på sjukvårdspersonal innebär att de flesta kvinnor har svårt att komma i åtnjutande av denna tjänst. Enligt FN:s befolkningsfond dör cirka 740 mödrar per 100 000 födslar.

UNAIDS uppskattade 2015 att omkring 70 000 personer är hiv-positiva. Av dessa är 9 000 barn. Endast 23 procent av de drabbade uppges ha tillgång till bromsmediciner.

Säkerhetsläget samt en försämrad ekonomisk situation i Burundi har haft en betydande inverkan på en redan utsatt befolkning. Malaria har nått sin högsta nivå på fem år. Enligt WHO drabbades 8,2 miljoner burundier, motsvarande 73 procent av befolkningen, av malaria under 2016.

Rätten till utbildning

Reformer inom utbildningssektorn som inneburit kostnadsfri skolgång ledde fram till 2015 till öknings i antalet elever i primärskolan och inskrivningsgraden var då runt 90 procent. Skoluniformer och material måste fortfarande betalas av föräldrarna.

Sedan införandet av kostnadsfri primärutbildning har tillgången till grundläggande utbildning fördelats jämnt mellan etniska grupper och kön. Vad gäller antalet högutbildade är diskrimineringen av kvinnor emellertid betydande. Inom högre utbildning är endast en tredjedel kvinnor.

Enligt *Bertelsmann Stiftungs* rapport om Burundi 2016 byggdes, eller utökades, många primärskolor på landsbygden mellan 2013 och 2015. Kvaliteten på utbildningen är emellertid fortfarande mycket låg och lärare saknar adekvat utbildning och material samt är underbetalda.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Burundi hade plats 184 av de 188 länderna i UNDP:s index för mänsklig utveckling 2014. Den årliga befolkningstillväxten ligger på 3,6 procent per år. Världsbankens uppskattar att cirka 65 procent av befolkningen levde under fattigdomsgränsen 1,9 USD per dag 2014. Bruttonationalprodukten per invånare låg 2015 på 260 USD.

Tre miljoner burundier har inte en tryggad livsmedelförsörjning. FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation (FAO) och Världslivsmedelsprogrammet (WFP) kategoriserar Burundi som ett av de länder i världen som riskerar att drabbas hårdast vid stigande matpriser.

Den främsta orsaken till fattigdomen är landets historia av väpnade konflikter. Andra orsaker rör bristande tillgång till mark, mycket låg

industrialiseringsgrad, självhushåll, bristande tillgång till utbildning och hälsovård, samt kvinnors traditionellt underordnade ställning. Bönder har svårt att få tillgång till marknader där deras grödor kan säljas, till stor del orsakat av brist på transportmöjligheter.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter

Konstitutionen förbjuder diskriminering på grund av kön. I praktiken är kvinnor i Burundi dock fortsatt politiskt och socialt underordnade, till stor del på grund av traditioner.

Lika arvsrätt mellan könen är inte garanterad i lagen. Ett lagförslag med förstärkt arvsrätt för kvinnor har legat hos parlamentet sedan 2004 utan att antas. Könstereotypa värderingar bland befolkningen utgör ett stort hinder för kvinnors lika rättigheter. Enligt *Afrobarometers* senaste undersökning från 2012 ansåg 57 procent av respondenterna att kvinnor inte bör ha lika rätt att arva land.

Burundisk lag förbjuder våldtäkt med en straffsats på upp till 30 års fängelse. Våldtäkt inom äktenskapet är också straffbart, men har en lägre straffsats. Lagen förbjuder också hustrumisshandel med straff som sträcker sig från böter till tre till fem års fängelse. Regeringen har emellertid inte upprätthållit lagen och våldtäkt och sexuellt våld utgör fortfarande allvarliga problem.

Under 2016 stiftades en lag som inrättade en särskild domstol för att hantera könsbaserade brott. Lagen gjorde även domar för könsbaserat våld omöjliga att benåda samtidigt som straffen skärptes för polis och personer inom rättsväsendet som försöker dölja våldsbrott mot flickor och kvinnor.

Seruka Center som startats av Läkare utan gränser i Bujumbura för att hjälpa kvinnor som blivit utsatta för sexuellt våld rapporterade att de under 2016 registrerat 1 288 fall av våldtäkter, men tillägger att antalet troligtvis är mycket högre på grund av att faktorer så som kultur, personliga skäl, avståndet till Bujumbura och det instabila säkerhetsläget i landet troligtvis förhindrar att fler söker vård.

Human rights watch (HRW) rapporterar att det förekommit att poliser samt medlemmar av regeringspartiet CNDD-FDD:s ungdomsförbund våldtagit kvinnliga anhöriga till oppositionsaktivister.

Barnets rättigheter

Barn tillhör de mest utsatta i Burundi. Den utbredda fattigdomen samt historiken av interna konflikter har lett till att det enligt UNICEF finns cirka 680 000 föräldralösa barn i landet.

I Burundis konfliktfyllda historia har det förekommit att barnsoldater använts av olika väpnade grupper. Inga uppgifter finns om att barn förekommer i statens väpnade styrkor idag. Uppgifter i media gör gällande att rebellgrupper använder sig av minderåriga.

Det finns enligt civilsamhällesorganisationen *New Generation* tusentals gatubarn i Burundi. Många är föräldralösa på grund av hiv. Civilsamhällesorganisationer fyller en viktig roll för att hjälpa till med ekonomiskt stöd och sjukvård. Gatubarn i Burundi rapporteras ha blivit utsatta för ökat våld från polis och säkerhetsstyrkor i samband med de senaste årens oroligheter.

Sexuellt utnyttjande av barn är ett vanligt förekommande problem. FN rapporterar att det funnits flera fall där personer har våldtagit barn i tron att det kan förebygga och bota hiv.

Enligt burundisk lag fastställs äktenskapsåldern till 18 år för kvinnor och 21 år för män. Statistik saknas men barnäktenskap rapporteras vara vanligt förekommande. UNICEF uppskattade 2012 att cirka 20 procent av flickorna är gifta vid 18 års ålder. Påtvingade äktenskap är olagliga och det ansvariga ministeriet har verkat för att imamer ska undvika att officiera olagliga äktenskap.

EU:s humanitära organisation ECHO uppskattar att 60 procent av alla människor som tvingats på flykt sedan krisen inleddes är barn och ungdomar under 18 år, bland dem är en stor andel ensamkommande barn.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Konstitutionen definierar staten som sekulär och förbjuder religiös diskriminering samt fastslår samvets- och religionsfrihet. Konstitutionen bygger på så kallad ”consociationalism” eller maktdelning genom majoritetsstyre med kraftigt minoritetsskydd, till stor del inspirerat av den sydafrikanska modellen.

Konstitutionen föreskriver representation för de två största etniska grupperna i alla valda och utsedda statliga positioner. Hutumajoriteten har rätt till högst 60 procent och tutsiminoriteten till minst 40 procent. Lagen avsätter även tre platser i varje kammare i parlamentet till den etniska gruppen Twa, som utgör mindre än en procent av befolkningen. Avsikten är att överbygga årtionden av utanförskap bland hutuer och rädsla för våld bland tutsier. Det är emellertid en stor utmaning att komma till rätta med tidigare diskriminering av hutuer vad gäller exempelvis tillgång till högre tjänster, till stor del orsakad av bristande tillgång till utbildning. Sedan kuppforsöket 2015 har flera uttalanden från högt uppsatta politiska ledare kunnat tolkas som hets mot folkgrupp (”*hate speech*”) vilket är allvarligt givet de etniska spänningar som finns i Burundi.

Konstitutionen föreskriver att staten ska säkerställa att folkgrupperna garanterats sin kvot av offentliga positioner och med hänvisning till detta genomfördes en undersökning om offentligt anställdas etniska tillhörighet under 2016, vilket ledde till farhågor om etnisk profilering. På grund av detta och ökad användning av ”*hate speech*” av regeringstjänstemän uttryckte FN:s kommitté för avskaffande av alla former av rasdiskriminering oro till den burundiska regeringen. Vidare uppmanades regeringen att skydda de mänskliga rättigheterna och låta FN-polis övervaka säkerhetsläget och människorättssituationen i landet. FN:s generalsekreterare har i sin senaste rapport om Burundi till Säkerhetsrådet indikerat att toleransen mellan de olika etniska grupperna har minskat samt att det finns oro att etniska spänningar ska leda till våldsamer.

Diskriminering av personer som lever med albinism är utbredd i Burundi. Minst 28 personer med albinism rapporteras ha dödats sedan 2008.

Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Strafflagstiftningen kriminaliserar samkönade sexuella handlingar. Straff varierar från böter till mellan tre månader och två års fängelse. År 2016 dömdes en 15-årig pojke till ett års fängelse för våldtäkt av en sjuårig pojke, och förutom våldtäkten blev den åtalade även dömd för homosexualitet. I övrigt förekom det inga rättegångar mot homosexuella under 2016.

Det finns civilsamhällesorganisationer som arbetar med hbtq-frågor, exempelvis Remuruka Centret i Bujumbura som erbjuder stöd till hbtq-personer. Enligt amerikanska utrikesdepartementets rapport om mänskliga rättigheter har hbtq-organisationers verksamhet inte hindrats under 2016. Däremot förekommer diskriminering av hbtq-personer. Det finns ingen lagstiftning som skyddar mot diskriminering.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Under perioden 2009–2015 återvände ett stort antal burundiska flyktingar från Tanzania, Demokratiska republiken Kongo (DRK) och Rwanda. Samtidigt har situationen i DRK enligt UNHCR inneburit att fler än 57 000 kongoleser flytt till Burundi. I slutet av 2016 hade cirka 3 500 personer sökt asyl i Burundi.

Krisen 2015 ledde till att ett stort antal människor tvingades på flykt från Burundi. Aktuella siffror från UNHCR visar att 390 000 burundier lever på flykt utanför landet. Dessutom uppskattas 170 000 burundier leva som internflyktingar. UNHCR har dokumenterat ett antal övergrepp mot flyktingar, där kvinnor våldtagits av personer med kopplingar till regeringspartiets ungdomsorganisation.

Statistik saknas, men den kaotiska säkerhetssituationen har inneburit att kriminella kunnat dra fördel av den utsatta situationen för flyktingar, vilket inkluderar människohandel.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Konstitutionen förbjuder diskriminering av personer med fysisk eller psykisk funktionsnedsättning. Regeringen rapporteras dock inte främja eller skydda rättigheterna för personer med funktionsnedsättning när det gäller sysselsättning, utbildning eller tillgång till hälso- och sjukvård. Personer med funktionsnedsättning är berättigade gratis sjukvård genom sociala program som riktar sig till utsatta grupper, men medvetenheten om denna rättighet

rapporteras vara låg. Rapporter förekommer om att personer med funktionsnedsättningar diskrimineras på arbetsmarknaden, bland annat genom att arbetsgivare kan kräva att personer med funktionsnedsättning uppvisar ett intyg från hälsodepartementet att de kan arbeta. Regeringen har inte lagstiftat eller utfärdat regler som säkerställer tillgänglighet till byggnader, information eller offentliga tjänster för personer med funktionsnedsättning.

Ratifikationsläget avseende de centrala konventionerna om mänskliga rättigheter

Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)* ratificerades år 1990. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt och det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet har inte ratificerats.

Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)* ratificerades år 1990. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt har inte ratificerats.

Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, *International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination (ICERD)* ratificerades år 1977.

Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW)* ratificerades år 1992. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt har inte ratificerats.

Konventionen mot tortyr, *Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT)* ratificerades år 1993. Det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr ratificerades år 2013.

Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child (CRC)* ratificerades år 1990. Det tillhörande protokollet om barns indragning i väpnade konflikter ratificerades år 2008. Det tillhörande protokollet om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades år 2007.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)* ratificerades år 2014

Konventionen mot påtvingade försvinnanden, *International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances (ICED)* har signerats 2007.

Flyktingkonventionen, *Convention Relating to the Status of Refugees (Refugee Convention)* ratificerades år 1963. Det tillhörande protokollet ratificerades år 1971.

Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, *Rome Statute of the International Criminal Court (ICC)* ratificerades år 2004.

Regionala instrument

Afrikanska stadgan om mänskliga och folkens rättigheter, *African Charter on Human and Peoples Rights (ACHPR)*, ratificerades år 1989. Tilläggsprotokollet om kvinnors rättigheter har signerats 2003.

Afrikanska stadgan om barnens rättigheter och välfärd, *African Charter on the Rights and Welfare of the Child, (ACRWC)*, ratificerades år 2004.